

**OBICEIURI ȘI TRADIȚII
DIN
VREMURILE BIBLICE**

Howard F. Vos

OBICEIURI ȘI TRADIȚII DIN VREMURILE BIBLICE

Cum trăiau oamenii din vremurile biblice

Traducere de Romana Cuculea

Copyright © 1999 Howard F. Vos

Cartea a fost publicată în limba engleză cu titlul *Nelson's New Illustrated Bible Manners & Customs: How the People of the Bible Really Lived*, la Thomas Nelson, un imprint al HarperCollins Christian Publishing, Inc., SUA.

Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Obiceiuri și tradiții din vremurile biblice

de Howard F. Vos

Copyright © 2021 Casa Cărții

OP 2, CP 30,

410670, Oradea

Tel./Fax: 0359 800 333; 0728 874 975; 0259 469 057

E-mail: info@ecasacartii.ro

www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VOS, HOWARD F.

Obiceiuri și tradiții din vremurile biblice : cum trăiau oamenii din vremurile biblice / Howard F. Vos ;
trad.: Romana Cuculea. - Oradea : Casa Cărții, 2021

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-732-189-0

I. Cuculea, Romana (trad.)

39

2

Traducerea: Romana Cuculea

Editarea: Lavinia Filipaș și Daniel Fărcaș

Tehnoredactarea: Vasile Gabrian

Coperta: Marius Bonce

Tipărită în Polonia.

Cuprins

Capitolul 1	Cum trăiau oamenii din vremurile biblice	11
Capitolul 2	Viața în orașul lui Avraam (Geneza 11–12)	16
	Geografia locului	18
	Forma de guvernare	20
	Religia	21
	Armata și pregătirea militară	22
	Locuința și mobilierul	23
	Alimentele și dieta	25
	Vestimentația	26
	Viața socială și de familie	27
	Meseriile, călătoriile și comerțul	29
Capitolul 3	Viața în Canaan în vremea patriarhilor (Geneza 13–46)	38
	Geografia locului	39
	Forma de guvernare	41
	Religia	41
	Armata și pregătirea militară	42
	Locuința și mobilierul	43
	Alimentele și dieta	45
	Vestimentația	46
	Viața socială și de familie	47
	Meseriile, călătoriile și comerțul	52
Capitolul 4	Viața în Egipt în timpul sclaviei lui Israel (Geneza 39–50; Exod 1–12)	55
	Geografia locului	55
	Forma de guvernare	58
	Religia	64
	Armata și pregătirea militară	67
	Locuința și mobilierul	69
	Alimentele și dieta	72
	Vestimentația	74
	Viața socială și de familie	77
	Meseriile, călătoriile și comerțul	84

Capitolul 5	Poporul lui Dumnezeu răătăcește prin pustiu (Exod 13–40; Levitic; Numeri; Deuteronom)	91
	Geografia locului	93
	Forma de guvernare	96
	Religia	98
	Armata și pregătirea militară	108
	Locuința și mobilierul	109
	Alimentele și dieta	109
	Vestimentația	111
	Viața socială și de familie	112
	Meseriile, călătoriile și comerțul	114
Capitolul 6	Așezarea în Țara Făgăduinței (Iosua; Judecători; Rut)	116
	Geografia locului	116
	Forma de guvernare	119
	Religia	121
	Armata și pregătirea militară	125
	Locuința și mobilierul	140
	Alimentele și dieta	141
	Vestimentația	143
	Viața socială și de familie	144
	Meseriile, călătoriile și comerțul	147
Capitolul 7	Viața în timpul monarhiei unite (1 Samuel; 2 Samuel; 1 Împărați 1–11; 1 Cronici; 2 Cronici 1–9)	152
	Geografia locului	152
	Forma de guvernare	154
	Religia	181
	Armata și pregătirea militară	190
	Locuința și mobilierul	210
	Alimentele și dieta	212
	Vestimentația	214
	Viața socială și de familie	214
	Meseriile, călătoriile și comerțul	219
Capitolul 8	Regatul divizat. Viața în Israel (1 Împărați 12–22; 2 Împărați; Profeții)	226
	Geografia locului	229
	Forma de guvernare	230
	Religia	232
	Armata și pregătirea militară	238
	Locuința și mobilierul	250
	Alimentele și dieta	252
	Vestimentația	253
	Viața socială și de familie	253
	Meseriile, călătoriile și comerțul	255
Capitolul 9	Viața în robia asiriană (2 Împărați 15–19; Isaia 36–37; Naum)	257
	Geografia locului	258
	Forma de guvernare	259

Religia	263
Armata și pregătirea militară	266
Locuința și mobilierul	273
Alimentele și dieta	275
Vestimentația	276
Viața socială și de familie	278
Meseriile, călătoriile și comerțul	279

Capitolul 10 Regatul divizat: Viața în Iuda (1 Împărați 12–22; 2 Împărați; 2 Cronici 10–36; Profetii) 282

Geografia locului	282
Forma de guvernare	283
Religia	286
Armata și pregătirea militară	290
Locuința și mobilierul	302
Alimentele și dieta	302
Vestimentația	302
Viața socială și de familie	304
Meseriile, călătoriile și comerțul	307

Capitolul 11 Viața în robia babiloniană (2 Împărați 24–25; Ieremia; Ezechiel; Daniel) 310

Geografia locului	312
Forma de guvernare	314
Religia	319
Armata și pregătirea militară	321
Locuința și mobilierul	324
Alimentele și dieta	325
Vestimentația	325
Viața socială și de familie	326
Meseriile, călătoriile și comerțul	327

Capitolul 12 Viața sub stăpânirea persană (2 Cronici 36; Ezra; Neemia; Estera; Daniel 6; Hagai; Zaharia; Maleahi) 329

Geografia locului	331
Forma de guvernare	334
Religia	342
Armata și pregătirea militară	343
Locuința și mobilierul	348
Alimentele și dieta	350
Vestimentația	350
Viața socială și de familie	351
Meseriile, călătoriile și comerțul	352

Capitolul 13 Influența lui Alexandru cel Mare și a succesorilor lui 355

Geografia locului	355
Forma de guvernare	356
Religia	359
Armata și pregătirea militară	362
Locuința și mobilierul	369

Alimentele și dieta	370
Vestimentația	371
Viața socială și de familie	371
Meseriile, călătoriile și comerțul	372

Capitolul 14	Viața în perioada Macabeilor (1 și 2 Macabei; Josephus)	376
	Geografia locului	377
	Forma de guvernare	377
	Religia	381
	Armata și pregătirea militară	384
	Locuința și mobilierul	387
	Alimentele și dieta	387
	Vestimentația	388
	Viața socială și de familie	389
	Meseriile, călătoriile și comerțul	389

Capitolul 15	Palestina sub stăpânirea romană (Evangheliile și Faptele apostolilor)	392
	Geografia locului	398
	Forma de guvernare	400
	Religia	414
	Armata și pregătirea militară	439
	Locuința și mobilierul	452
	Alimentele și dieta	455
	Vestimentația	456
	Viața socială și de familie	456
	Meseriile, călătoriile și comerțul	464

Capitolul 16	Siria, leagănul Bisericii (Faptele apostolilor)	475
	Geografia locului	475
	Forma de guvernare	478
	Religia	480
	Armata și pregătirea militară	487
	Locuința și mobilierul	488
	Alimentele și dieta	489
	Vestimentația	489
	Viața socială și de familie	490
	Meseriile, călătoriile și comerțul	491

Capitolul 17	Cipru și începutul misiunilor „în străinătate” (Faptele apostolilor)	495
	Geografia locului	497
	Forma de guvernare	498
	Religia	500
	Armata și pregătirea militară	504
	Locuința și mobilierul	504
	Alimentele și dieta	505
	Vestimentația	505
	Viața socială și de familie	506
	Meseriile, călătoriile și comerțul	507

Capitolul 18	Asia Mică și creșterea Bisericii (Faptele apostolilor; Efeseni; Apocalipsa)	510
	Geografia locului	511
	Forma de guvernare	516
	Religia	518
	Armata și pregătirea militară	529
	Locuința și mobilierul	529
	Alimentele și dieta	530
	Vestimentația	532
	Viața socială și de familie	532
	Meseriile, călătoriile și comerțul	536
Capitolul 19	Grecia și invadarea Europei (Faptele apostolilor; 1 și 2 Corinteni; 1 și 2 Tesalonicieni; Filipeni)	541
	Geografia locului	541
	Forma de guvernare	547
	Religia	549
	Armata și pregătirea militară	569
	Locuința și mobilierul	569
	Alimentele și dieta	570
	Vestimentația	571
	Viața socială și de familie	572
	Meseriile, călătoriile și comerțul	574
Capitolul 20	Interludiul maltez (Faptele apostolilor 27–28)	578
	Geografia locului	581
	Forma de guvernare	582
	Religia	583
	Armata și pregătirea militară	583
	Locuința și mobilierul	584
	Alimentele și dieta	585
	Vestimentația	585
	Viața socială și de familie	586
	Meseriile, călătoriile și comerțul	586
Capitolul 21	Roma și Italia în misiunea lui Pavel (Faptele apostolilor 28; Romani 16; Efeseni; Filipeni; Coloseni; 2 Timotei; Filimon)	588
	Geografia locului	590
	Forma de guvernare	592
	Religia	609
	Armata și pregătirea militară	611
	Locuința și mobilierul	616
	Alimentele și dieta	620
	Vestimentația	623
	Viața socială și de familie	625
	Meseriile, călătoriile și comerțul	635
Bibliografie generală		647
Index de termeni și nume		651
Index de referințe biblice		659

Cum trăiau oamenii din vremurile biblice

Majoritatea dintre noi am crescut cunoscând câte ceva despre personajele Bibliei. Am auzit despre Iosif și despre „haina lui pestriță”, precum și despre faptul că a ajuns să conducă Egiptul în timpul unei perioade de foamete. Am auzit despre Moise și despre faptul că a crescut la curtea faraonului, iar mai târziu a ajuns liderul poporului său, scoțându-l din robia Egiptului, în vremea Exodului. Am auzit despre David, păstorașul, care a ajuns rege și și-a durat un adevărat imperiu. Despre Solomon și domnia sa glorioasă. Despre Estera, care și-a scăpat poporul de la exterminare în zilele împăratului Xerxes al Persiei. Despre Isus care a venit să le arate oamenilor o cale nouă și mai bună de a se raporta la Dumnezeu. Despre apostolul Pavel care a străbătut lumea romană mânat de dorința de a răspândi Vestea Bună, însă a fost întâmpinat adesea cu bățai, improșcat cu pietre și a suferit chiar și un naufragiu. Și am auzit istorisiri despre Noe și despre Daniel și mulți alții.

Am auzit toate aceste lucruri, chiar dacă nu am participat la grupele de școală duminicală sau nu am fost crescuți în biserică ori sinagogă. Filme, videoclipuri, cântece, romane, povestiri și icoane ne-au comunicat aceste istorisiri, uneori într-o manieră romanțată, alteori, mai aproape de adevăr.

Iar acum ne întrebăm câte dintre aceste istorisiri sunt adevărate ori plauzibile. Respectiv cum arăta viața în vremurile biblice sau cum trăiau oamenii pe atunci.

Cum se îmbrăcau? Ce mâncau? În ce fel de case locuiau? Cum își câștigau traiul? Cum arăta viața lor de familie? Avem vreo șansă să aflăm ceva despre forma de guvernare? Sau despre religia lor? Acestea sunt doar câteva dintre multele întrebări asemănătoare care ne trec prin minte.

În încercarea de a da un răspuns acestor întrebări s-au scris numeroase cărți despre obiceiurile din vremurile biblice. Însă tendința a fost să se abordeze viața din vremea Vechiului și Noului Testament la modul general, fără să intre în detaliile legate de diferențele specifice impuse de zonele și perioadele istorice în care au trăit personajele. Adesea, demersurile acestea au pornit de la presupunerea că obiceiurile rurale din Egipt, Palestina, Iordania sau Irak, din vremea noastră, sunt indicii ale modului de viață din vremurile Bibliei. În acest fel, s-a ajuns la o perspectivă foarte limitată și adesea eronată asupra vieții din vremurile străvechi.

Trebuie să acceptăm faptul că viața arăta cu totul diferit în funcție de zonă: una era în Mesopotamia, alta era în Palestina, în Egipt, în Fenicia, în Siria, în Iran, în Cipru, în Asia Mică, în Grecia, în Malta sau în Italia. De asemenea, trebuie să recunoaștem că stilul de viață s-a schimbat mult odată cu trecerea timpului. De aceea, am ajuns la concluzia că, pentru a aborda corespunzător subiectul obiceiurilor din vremea Bibliei, este nevoie să defalcăm narațiunea biblică în douăzeci de segmente și să analizăm

obiceiurile specifice fiecărei perioade și fiecărui locuri menționate.

Scopul acestei cărți

Așa se face că, în volumul de față, analizăm viața poporului lui Dumnezeu de la Avraam (cca 2000 î.H.) până la sfârșitul Noului Testament (cca 100 d.H.), în douăzeci de segmente separate. Lucrarea de față nu este însă o carte de istorie. Există, într-adevăr, un fir istoric, dar accentul cade pe viața și obiceiurile oamenilor: mediul lor de viață (locul în care au trăit), forma de guvernare, religia, războiul, casa și mobilierul, alimentația și alimentele (agricultura), îmbrăcămintea, relațiile de familie și viața de zi cu zi (inclusiv educația), munca, deplasările dintr-o parte în alta, comerțul și multe alte aspecte. Aceste categorii sunt tratate exact în aceeași ordine în toate capitolele. Această împărțire facilitează urmărirea unui aspect specific de-a lungul perioadelor biblice.

De prea multe ori, relatări despre viața din trecut i-au avut în prim-plan pe conducători, pe cei bogați și pe cei puternici. Scopul urmărit de noi însă este să arătăm cum era viața majorității oamenilor din vremea Bibliei. Pe scurt, țelul nostru este să readucem la viață Biblia urmărindu-i personajele, fie ele mărețe, fie obscure, și studiind împrejurările individuale ori comunitare în care au trăit.

Cum aflăm despre viața popoarelor biblice

De mai bine de 200 de ani exploratorii și arheologii scormonesc movilele de țărână din locurile menționate în Biblie. Și, de-a lungul timpului, cercetătorii au descoperit că aceste movile încapsulează, „pe straturi”, civilizații de oameni. Adică, săpăturile lor au dat la iveală rămășițe ale unor culturi, orașe construite unele peste dărămurile altora. Însă mai pe larg despre acest subiect, puțin mai încolo.

Primii exploratori au fost vânători de comori care erau în căutare de piese de muzeu și obiecte de artă destinate

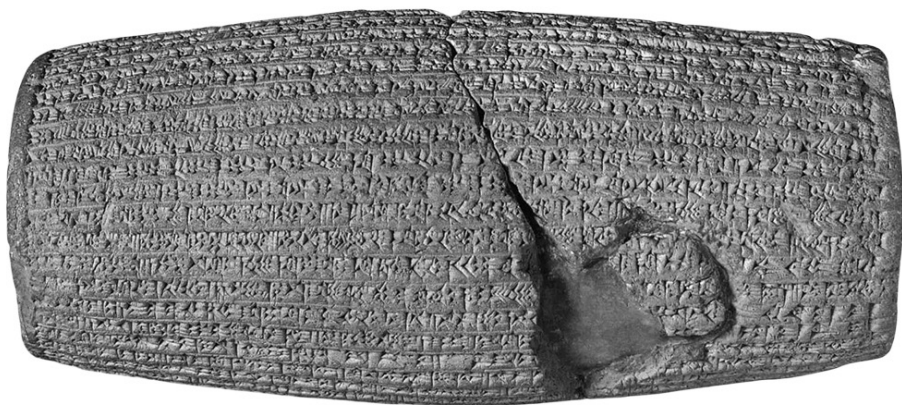
Obeliscul negru al lui Salmaneser

colecțiilor individuale ori celor muzeale. Scormonind movilele și adesea provocând distrugereri masive, au făcut câteva descoperiri legendare. De exemplu, au descoperit Obeliscul Negru al lui Salmaneser III (conducătorul Asiriei între 859–825 î.H.). Acest bloc de piatră neagră are pe cele patru fețe ale sale desene însoțite de descrieri. Unul dintre ele îl înfățișează pe regele israelit Iehu (841–814 î.H.) plătindu-i tribut împăratului Salmaneser. Iehu a devenit faimos pentru că a pus capăt domniei haine a regelui Ahab și a reginei Izabela.

Apoi, inscripția de pe monolitul lui Salmaneser relatează lupta împăratului asirian împotriva unei coaliții de regi, printre care se număra și regele Ahab al

Regele Iehu se pleacă înaintea lui Salmaneser.

Cilindrul lui Cyrus, cu ordinul prin care împăratul Cyrus dispune ca popoarele aflate în robie să se poată întoarce acasă.

Israelului, care a angajat în luptă 10 000 de oameni și 2000 de care.

O altă descoperire importantă a fost Cilindrul lui Cyrus, din Babilon. Inscripția de pe acest cilindru de lut ne spune că împăratul Cyrus al Persiei, după ce a cucerit Babilonul, în vremea lui Belșatar (Dan. 5), le-a dat voie mai multor popoare să se întoarcă în țările lor de baștină și să-și reconstruiască templele. Avem aici versiunea persană a consemnărilor evreiești cu privire la întoarcerea din robie (Ezra 1).

Mii de obiecte asemănătoare au fost scoase la lumină în urma excavărilor, unele dintre ele având legătură directă cu narațiunile biblice, altele oferindu-ne informații suplimentare cu privire la felul de viață din vremurile Scripturii. Dar multe dintre aceste obiecte au avut o însemnătate limitată, întrucât au fost dislocate din mediul căruia îi aparțineau. În multe cazuri nu știam la ce foloseau sau din ce perioadă datează.

Treptat însă, arheologia a ajuns o disciplină în sine. Astăzi excavările au loc strat cu strat; este vorba de așa-numitele excavări stratigrafice. După cum îi spune și numele (literal înseamnă descrierea sau consemnarea straturilor), se încearcă consemnarea cu atenție a fiecărui aspect al obiectelor descoperite. Munca este meticuloasă și presupune utilizarea unei palete

largi de instrumente de săpat de diferite mărimi, o mare varietate de perii, coșuri și recipiente de tot felul, precum și roabe. Excavările subacvatice urmează proceduri la fel de exacte precum cele de pe uscat. Excavarea nu mai este o vânătoare de comori sau de antichități de valoare.

Nu doar că arheologia este astăzi percepută ca o știință în sine, dar în ajutorul ei sunt angajate și alte discipline, de aceea este potrivit să o numim o disciplină compozită. Ea beneficiază de experiența antropologilor, sociologilor, geologilor, zoologilor, inginerilor, lingviștilor, climatologilor, informaticienilor, statisticienilor și lista poate continua. Tehnologiile în plină dezvoltare vin, de asemenea, în ajutorul arheologilor: radarele care penetrează scoarța terestră, fotografia în infraroșu, sonarul, tehnicile de explorare subacvatice și posibilitatea de a reconstitui computerizat orice, de la obiecte minuscule, până la orașe întregi.

Evident că orice relicve din lumea biblică nu ne-ar fi de mare folos dacă nu am putea descifra inscripțiile care le însoțesc ori textele pe care oamenii de atunci le-au compus. Din fericire pentru noi, vechile limbi ca egipteană, persană, asiro-babiloniană, hitită au fost decodate de către lingviști. Au fost scoase la lumină biblioteci întregi, precum Sulurile de la Marea Moartă,

Zidul lui Neemia, construit la Ierusalim

biblioteca asiriană a lui Assurbanipal (668–627 î.H.), arhive din palatele hitite și consemnări arhivate în case particulare. În zilele noastre există posibilitatea obținerii unui doctorat în egipteană, hitită, asiro-babiloniană (akkadiană) și în aproape oricare dintre limbile vechi din Orientul Apropiat.

De asemenea, dacă nu ar exista vreo metodă de a le data corespunzător, toate aceste descoperiri arheologice ar fi inutile. Însă astăzi se cunosc cronologiile exacte ale unor ținuturi ca Egiptul antic, Mesopotamia, Palestina, Turcia, Grecia, Roma și alte zone mediteraneene.

Datorită acestei pleiade de explorări și excavări am descoperit o bogăție de informații din ruinele unor cetăți din Orientul Mijlociu. Dintre acestea amintim: Ierihon, Ierusalim, Babilon, Corint, Efes, Atena, Cezareea, Ninive, Ur, Pergam, Sardes.

Arheologii au făcut unele descoperiri extraordinare în siturile unora dintre aceste cetăți biblice. Au descoperit zidurile Ierusalimului construite sub îndrumarea lui Neemia (Neem. 6), templul zeiței Diana din Efes (Fapte 19), o inscripție de la teatrul din Cezareea în care este menționat Pilat din Pont, sala tronului lui Nebucadnețar din Babilon, rămășițele sinagogii din Capernaum de pe vremea lui Isus, scaunul de judecată din Corint, unde a stat Pavel înaintea guvernatorului roman Galio (Fapte 18:12–16), precum

și palatul împăratului asirian Sanherib (704–681 î.H.). Pe câțiva dintre pereți împăratul a înfățișat cum a distrus el Lachișul chiar înainte de atacul împotriva Ierusalimului, din 701 î.H. (vezi Is. 36–37). Apoi avem la dispoziție excavările de la Pompei, încă în desfășurare, care ne dezvăluie cum arăta viața într-un oraș roman de pe vremea Noului Testament.

Și încă explorările nu au ajuns la capăt, căci ies la iveală noi artefacte. În 1993, în nordul Israelului s-a descoperit o placă de piatră cu inscripția „Casa lui David” și „Regele lui Israel”. Datând din zilele lui David, de acum aproximativ 3000 de ani, această descoperire confirmă existența acestui erou mareț al evreilor.

Multe descoperiri importante fac legătura cu lucrarea de pe Pământ a Domnului Isus. Excavările de la Seforis, capitala romană a Galileei, într-o anumită perioadă din viața Domnului Isus, ne vorbesc despre o cetate păgână care număra în jur de 30 000 de locuitori, localizată la o distanță

O brutărie din secolul I, de la Pompei. În stânga, cuptorul, iar în dreapta, moara pentru măcinat grâul

de o oră de mers pe jos de Nazaret. Este posibil ca aceasta să fie „cetatea așezată pe munte” (Mt. 5:14) la care face referire Isus, iar descoperirea ei este o dovadă a faptului că Isus nu era doar un băietan dintr-un oraș uitat de lume din provincia evreiască.

Model al unei bărci pescărești din secolul I,
de la Marea Galileei

S-a descoperit de asemenea o barcă de pescuit în apele Mării Galileei (1986), care datează din perioada Noului Testament. A fost scoasă la lumină, recondiționată și expusă pentru turiști. Având o lungime de aproximativ 8 metri, putea fi cârmă de un echipaj format din 4 vâslași și un timonier. Ni-i putem imagina pe ucenicii lui Isus prinși de furtună atunci când traversau marea cu o astfel de barcă (Mc. 6:48).

În 1990, s-a descoperit un sarcofag din piatră într-un mormânt necunoscut

până atunci, situat sub Ierusalim. Bogat ornamentat, avea gravat pe el numele lui Caiafa, marele-preot iudeu care L-a judecat pe Isus. În același mormânt au mai fost găsite alte unsprezece sarcofage. Astăzi se crede că situl acesta este mormântul familiei lui Caiafa. În urma tuturor acestor descoperiri și cercetări, a început să apară un volum impresionant, ba chiar copleșitor de cărți, articole și monografii asupra oricărui aspect imaginabil legat de viața din ținuturile biblice. În volumul de față, am căutat să folosim acest tezaur de informații care ne stă la dispoziție, dar și ampla cercetare asupra artefactelor expuse în muzee din Orientul Mijlociu, Europa și America, alături de observații pe care le-am făcut la fața locului în aproape toate siturile biblice, pentru a prezenta în aceste pagini viața așa cum au trăit-o oamenii din vremurile biblice.

Tomul acesta este rodul cercetării a mii de cărți, articole și enciclopedii. La sfârșitul fiecărui capitol am inserat câte o scurtă bibliografie, care cuprinde doar strict titluri de referință cu privire la temele discutate. La finalul cărții însă am enumerat lucrări cu caracter general (enciclopedii, atlase, reviste științifice) și cărți care au legătură cu mai multe dintre capitole. Indexul de subiecte, de asemenea, îi este de ajutor cititorului, indicându-i și alte teme de interes.

Viața în orașul lui Avraam

Ur, din Mesopotamia

(Geneza 11–12)

„Dumnezeul slavei S-a arătat părintelui nostru Avraam, când era în Mesopotamia, înainte să se așeze în Haran (când era în Ur, Geneza 11:31). Și i-a zis: «Ieși din țara ta și din familia ta, și du-te în țara pe care ți-o voi arăta.»” (Fapte 7:2–3)

Apostolul Pavel îl menționează în Noul Testament ca pe un om cu o credință exemplară, dar cât de multe cunoaștem despre Avraam? Aproape oricine din Occident și din Orientul Mijlociu cunoaște câte ceva despre el. Este onorat drept strămoșul evreilor și arabilor deopotrivă. Locul în care a fost îngropat, care, potrivit tradiției, s-ar afla la Hebron, este și azi mărul discordiei între cele două popoare. Uneori aflăm în cadrul emisiunilor de știri despre tot felul de demonstrații care au loc acolo. Pentru creștini, Avraam este strămoșul lui Isus Cristos și tatăl celor credincioși. Prin urmare, toate cele trei mari religii monoteiste ale lumii au un mare respect față de Avraam. În toată literatura noastră clasică, dar și în cea populară, în artă și în muzică găsim referiri la el.

Cu toate acestea, majoritatea oamenilor cunosc doar frânturi de informații despre el. Dacă dorim să înțelegem cine a fost acest personaj remarcabil al Vechiului Testament, trebuie să cercetăm în profunzime contextul, cultura și acțiunile sale. Ce anume a contribuit la formarea acestui om, înainte să fi fost chemat de Dumnezeu și să riște totul, plecând într-o țară străină? Răspunsul la această întrebare se află, cel puțin în parte, în analiza primilor 75 de ani din viața sa.

Drama poporului născut din Avraam a început într-o perioadă remarcabilă din istoria omenirii. Încercând să înțelegem acea perioadă din istorie, vom începe să apreciem felul special în care Dumnezeu l-a chemat pe Avraam și l-a condus afară din Ur, pentru a începe o viață nouă în care să-L urmeze pe Dumnezeu, prin credință (Gen. 11:31; 12; Fapte 7:2–3).

Avraam a pornit într-o călătorie inedită când a părăsit Ur, din Caldeea, îndreptându-se spre o țară cunoscută sub denumirea de Canaan, Palestina, iar mai apoi sub numele de Israel. Să ne gândim la faptul că Dumnezeu i-a poruncit acest lucru arătându-i-se personal lui Avraam, într-o societate păgână care venera o pleiadă de zei. Mai mult, Dumnezeu nu i-a spus lui Avraam unde îl trimite și nici ce avea să facă odată ajuns acolo. Atunci când ne mutăm, noi facem pregătiri adecvate, ba chiar laborioase. Alegem orașul, cumpărăm sau luăm în chirie o locuință, ne găsim un loc de muncă și contractăm o mașină care să ne transporte lucrurile. Avraam însă nu a procedat așa: el nu avea nici cea mai vagă idee unde urma să-l ducă Dumnezeu când a luat decizia să iasă din Ur.

Mai mult, această mutare fusese importantă, întrucât, în cele din urmă, lui

Avraam și urmașilor săi (israeliții) avea să le fie dată țara în care urma să se așeze el – țara Canaan (Gen. 13:14–17).

Pentru credințioșii de care a dat dovadă pe parcursul acestei strămutări, Avraam avea să fie răsplătit fiind făcut tatăl unui mare popor – națiunea evreiască (Gen. 12:2–3). Iar, prin el, la vremea hotărâtă de Dumnezeu, aveau să fie binecuvântate toate popoarele lumii (Gen. 12:3b). Binecuvântarea finală urma să vină prin Isus Cristos, descendentul lui Avraam. Dar să nu uităm că, într-un moment de slăbiciune, Avraam a devenit strămoșul arabilor, prin sclava sa Agar. Acest fapt își avea rădăcinile în cultura din care făcuse Avraam parte, înainte de mutarea sa.

Vechea cetate sumeriană Ur: importantă și prosperă

Ne întrebăm cu siguranță care este semnificația acestei mutări realizate de Avraam. Pentru noi, azi, Ur nu este un loc de o semnificație aparte, nici nu este localizat în vreo regiune în plină dezvoltare. Însă altfel arătau lucrurile pe vremea lui Avraam. Ur nu era defel vreo răstoacă politică ori culturală, ci dimpotrivă era vârful de lance al progresului și dezvoltării. Dacă cronologia noastră este corectă (vezi discuția din paginile următoare), Ur avea sub stăpânire un imperiu puternic și era cel mai puternic oraș-stat din lumea acelor vremuri. Singura excepție ar fi fost cultura harappană din Valea Indului, care putea fi văzută în cetăți precum Harappa și Mohenjodaro. Dar, în jurul anul 2000 î.H., aceste orașe erau în declin și se pare că nu au fost nicicând atât de avansate ca orașele mesopotamiene.

Nu doar că Ur era un oraș important și prosper pe vremea lui Avraam, dar se afla și în regiunea unde a început civilizația. Perspectiva general acceptată este că civilizația a început odată cu dezvoltarea scrisului, cu inventarea roții – fie cea de olărit, fie cea utilizată la transport –, cu arhitectura impresionantă, cu artele decorative și cu metalurgia. Toate acestea au apărut pentru

prima dată în sudul Mesopotamiei, iar cei cărora li se atribuie toate aceste progrese sunt sumerienii, care locuiau în partea de nord a Golfului Persic și care stăpâneau cetatea Ur în vremea lui Avraam.

Cele mai vechi monumente arhitecturale (trei temple mari) au fost descoperite la Obeid (6,5 km nord-vest de Ur), care datează aproximativ din anul 4000 î.H. Iar începuturile civilizației au avut loc în Uruk (biblicul Erec, Gen. 10:10), la 56 km de Obeid, pe cursul Eufratului. Olăritul se făcea folosind roata și, deja în 3500 î.H., se construiau care cu patru roți pline. La scurtă vreme după 3500 î.H., locuitorii au început să scrie pe tăblițe de lut, folosindu-se de pictograme simple și, deja în 3000 î.H., utilizau scrierea cuneiformă. Ni-l putem imagina foarte bine pe Avraam învățând să scrie pe tăblițe de lut.

Mesopotamia

Mesopotamia are o lungime de aproximativ 950 km (de la nord-vest la sud-est) și o lățime de 500 km în cel mai lat punct din partea de nord și undeva între 150 și 250 km în sud. Pentru a ne putea forma o idee despre distanțe, Ur este situat cam la 250 km de Golful Persic și la 350 km sud de Bagdadul modern.

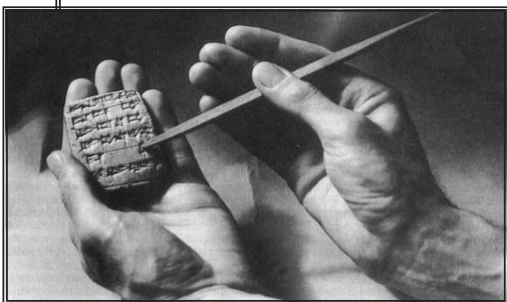
Mesopotamia de nord a fost cunoscută în general în vremurile străvechi sub numele de Asiria, iar Mesopotamia de sud sub cel de Babilon. Babilonul era împărțit în Sumer (în partea de sud, în dreptul Golfului Persic) și Akkad (în nord, unde cele două râuri se apropie). În zilele lui Avraam, conducătorii din Ur se autointitulau regii Sumerului și ai Akkadului.

Și în Uruk, arheologii au descoperit clădiri impresionante, anume temple mărețe, primul zigurat sau turn etajat și zidurile cetății. Producții artistice complexe sunt vizibile în decorarea templelor și în sigiliile cilindrice specifice perioadei aceleia. Sigiliile cilindrice erau niște mici cilindri de piatră, cu o lungime care varia între

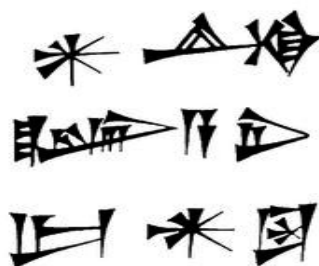
Scrierea cuneiformă a apărut înaintea lui Avraam

Scrierea cuneiformă este forma de scriere a multor limbi antice. Termenul înseamnă pur și simplu „formă de cui”. Sumerienii au dezvoltat-o pe la anul 3000 î.H., evoluând treptat de la forma de pictogramă. Aceștia foloseau de obicei tăblițe de lut și un *stilus* cu un capăt triunghiular și cu muchii ascuțite. Astfel, era posibilă crearea unor combinații de icuri ascuțite și cozi (prin folosirea capătului sau a muchiei *stilusului*), reprezentând astfel grafic mai multe silabe din limbile antice mesopotamiene sau din Orientul Apropiat. Aceste table erau apoi fie uscate la soare, fie arse în foc. Scrierea cuneiformă putea fi totodată gravată în piatră, ca în cazul monumentelor sau inscripțiilor publice.

Scrierea cuneiformă persană a fost descifrată în anii 1830–1840, ca urmare a eforturilor unor cărturari precum Georg Grotefend, Edward Hincks și Henry Rawlinson. Ulterior au fost descifrate și alte limbi, dintre care amintim: asiro-babiloniană, elamită, sumeriană și hitită. În prezent, se lucrează intens

2,5 cm și 7,5 cm, pe care erau gravate tot felul de însemne. Aceștia erau rulați pe lutul proaspăt, fiind folosiți ca un soi de pecete sau ca dovadă a proprietății. În aceeași perioadă a Urukului, s-au pus bazele unui sistem de irigare. Dacă, în perioada lui Avraam, Ur era orașul cel mai bine dezvoltat din lume și era situat în regiune considerată ca fiind cea mai dezvoltată cultural, decizia lui Avraam de a părăsi cetatea Ur și de a da curs chemării lui Dumnezeu capătă o cu totul și cu totul altă semnificație.

Scriere cuneiformă din perioada Ur III

la niște dicționare asiriene, sumeriene și hitite, proiectul asirian de la Chicago University fiind în mare parte finalizat.

Caracterele cuneiforme antice erau imprimate pe table de lut moale cu un *stilus* ascuțit. De regulă, aceste table erau apoi arse, făcând ca scrierea să fie aproape indestructibilă. Uneori, aceste table erau doar uscate la soare.

Limbile în scrierea cuneiformă au o formă silabică, astfel că elevii erau nevoiți să învețe sute de semne (200 de semne, pe vremea lui Hammurabi, cca 1792–1750 î.H.), care reprezentau anumite silabe, în locul celor 22 de litere ale alfabetului ebraic. Studenții moderni care studiază Vechiul Testament și care au dificultăți în studierea limbii ebraice pot fi foarte bucuroși că acesta a fost scris într-o ebraică alfabetică, nu într-o limbă silabică a Orientului Apropiat antic!

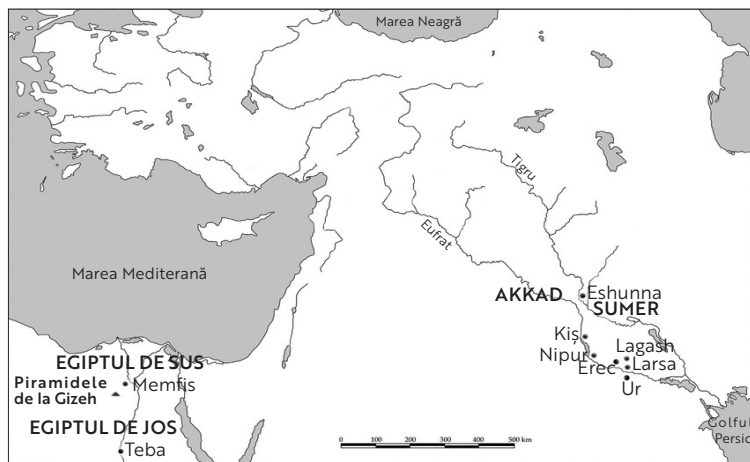
Geografia locului

Unde a trăit Avraam

Dacă vrem să ne facem o idee despre cum se desfășura viața lui Avraam, ne este de folos să știm câte ceva despre regiunea în care trăia. Zona se numește *Mesopotamia*, care înseamnă „țara dintre râuri”. Se pare că evreii cărturari din orașul Alexandria, din Egipt, au impus termenul acesta atunci când au tradus Vechiul Testament în

greacă, în secolul al III-lea î.H. (vezi Gen. 24:10). Râurile între care se întinde acest ținut sunt Tigru, la est, și Efrat, la vest – la ambele se face referire în Biblie, mai ales în scrierile profetice. Ambele râuri își au izvorul în munții Armeniei, la mică distanță unul de altul, iar cursul lor este cel mai apropiat în zona Bagdadului actual (unde curg la o distanță de circa 40 km unul de celălalt). La aproximativ 160 km nord de Golful Persic își unesc cursurile și se revarsă ca un singur fluviu în golf. Aceste râuri ieșeau din matcă în fiecare primăvară, în perioada în care recolta se înălța deja deasupra solului, astfel încât era nevoie de diguri pentru a proteja terenurile agricole.

Astăzi Mesopotamia are parte de puține precipitații și sigur că situația nu s-a schimbat mult din Antichitate. Regiunea din sudul Bagdadului are parte de mai puțin de 500 mm pe an, uneori și numai 50 mm. În zona deluroasă a Asiriei media este de circa 500 mm pe an. Din cauză că, în sud, precipitațiile sunt atât de sărace, a fost nevoie de irigații și au fost construite rețele întinse de canale de irigații. Pentru construirea și întreținerea lor a fost nevoie de o forță de muncă numeroasă, ca și pentru realizarea barajelor ridicate în fața inundațiilor anuale. Acești factori geografici au încurajat un mod de viață urban, cel puțin în sudul Mesopotamiei. Iar viața urbană impunea o organizare guvernamentală și pregătirea pentru apărare, ceea ce a condus la divizarea muncii și la stratificarea socială. Este foarte posibil ca familia lui Avraam să fi fost implicată în negoțurile și în comunitatea politică din vremea aceea.

Orientul Apropiat în Antichitate

Jumătatea de jos a Mesopotamiei, în care era situat orașul Ur, avea sol aluvionar, alcătuit în mii de ani din depuneri aduse de Tigru și Efrat, spre deosebire de regiunea în care avea să-l ducă Dumnezeu pe Avraam. Nu exista piatră deloc. Nu erau dealuri împădurite ca în Canaan, nici resurse minerale. Oamenii care trăiau acolo învățaseră să exploateze la maximum solul pe care îl irigau. Își creșteau recoltele care le constituiau hrana și își foloseau surplusul pentru a obține metale, lemn și alte lucruri pe care ei nu le puteau produce. Își făceau hainele în principal din lână, dar și din in. Deși temperatura este foarte mare în timpul verii, în sudul Mesopotamiei (uneori ajunge la 50 °C în Babilon, în august), țesătura lejeră de lână „respiră” totuși.

Localnicii își construiau casele, templele și clădirile publice din cărămizi de lut (arse în cuptor și uscate la soare) și își făceau vasele din lut. După dezvoltarea scrisului, au făcut tăblițe de lut pe care scriau folosind cuneiforme, cu un *stilus* mic, din lut. Nu este de neconceput ideea că Avraam știa să scrie în cuneiformă înainte de a pleca din Ur.

(Pentru acest subiect, vezi p. 39.)

Forma de guvernare

Ur și imperiul său

În vremea lui Avraam, cetatea Ur avea un întreg imperiu și se bucura de una dintre cele mai prospere perioade din istoria Mesopotamiei. Marele Ur-Nammu, guvernatorul cetății Ur, a smuls puterea din mâinile principelui Utuhegal din Uruk (biblicul Erec) și a întemeiat rapid A Treia Dinastie din Ur, o dinastie puternică și bogată. (Prima Dinastie data din jurul anului 2500 î.H., iar A Doua, din 2300 î.H.) Această epocă de aur a durat puțin mai mult de un secol.

Dacă acceptăm 2166 î.H. ca an al nașterii lui Avraam în Ur (vezi textul din chenar: „Când a trăit Avraam?”), se pune întrebarea cum se potrivește această datare cu cronologia politică din perioada Ur III. Pentru începutul acestei perioade au fost avansate date diferite de cercetători diferiți: cercetătorul francez Georges Roux¹ a propus anul 2112 î.H., Carl Roebuck, de la Universitatea Northwestern², susține anul 2135 î.H., iar McGuire Gibson, de la Universitatea din Chicago³ a propus anul 2200 î.H. Nu este sigur ce vârstă avea Avraam când a plecat din Ur spre Haran, dar este posibil să fi plecat în timpul celei de-A Treia Dinastii din Ur, aflate la apogeul gloriei ei, indiferent care ar fi data de început a acestei perioade. Poziția adoptată aici este că Avraam a cunoscut Ur în perioada de glorie și tot ce se va spune în continuare despre viața din cetate furnizează un context pentru prima parte a vieții patriarhului.

Imperiul Ur-Nammu cuprindea probabil, în mare, regiunea pe care se întinde Irakul de astăzi. Locul central era deținut de Sumer (la nord de Golful Persic) și Akkad (zona în care Tigrul și Eufratul se apropie). În această regiune, fostele cetăți-state (de exemplu, Uruk, Larsa, Kiș, Eridu) erau tratate acum ca provincii. Și în locul regilor lor, regele din Ur a numit administratori pentru a menține ordinea, a administra dreptatea, a impune legile,

a construi clădiri publice și a colecta taxe. Apoi mai erau teritoriile cucerite, împărțite și acestea în provincii și conduse de guvernatori civili sau militari. Printre acestea se număra Susa și cea mai mare parte din nordul Mesopotamiei. În sfârșit, mai existau și teritorii periferice, state independente, cum ar fi Elam, care erau legate de Ur prin legături de căsătorie sau alte genuri de alianțe. Ulterior, Avraam avea să întemeieze astfel de alianțe în Canaan, ca măsură de siguranță.

Populația din regiune

Numărul celor ce au locuit această regiune a dat curs mai multor presupuneri extrem de surprinzătoare de-ale cercetătorilor. În jurul anului 2000 î.H., au existat în Sumer între cincisprezece și douăzeci de cetăți, majoritatea având o populație între 10 000 și 20 000 de locuitori. Orașul Uruk a avut probabil vreo 50 000, iar Ur, până la 200 000 de locuitori. În toată zona Sumerului, în cetăți și așezările rurale aflate, locuiau probabil mai mult de jumătate de milion de oameni.

Provinciile aflate sub controlul direct al Urului erau supravegheate prin intermediul unei rețele de drumuri cu stații aflate la depărtare de o zi de mers pe jos, unde oficialii, însoțiți de soldați, primeau provizii. Mesagerii regali și inspectorii circulau periodic, la porunca regelui, pentru a se asigura că lucrurile merg bine la nivelul administrațiilor locale. În vârful piramidei administrative se afla regele, în calitate de conducător absolut, suprem, idolatrizat ca un zeu, în timpul epocii de aur. Anterior, regele fusese considerat doar un reprezentant al zeilor.

În timpul celei de-A Treia Dinastii din Ur, economia părea să meargă bine. Deși în vremurile anterioare templele controlaseră mare parte din ținut, acum palatul regal deținea o parte mult mai mare. Statul opera, de asemenea, ateliere de meșteșugărie imense, în care munciau sute sau chiar mii de oameni care produceau bunuri

precum piele, textile, făină, pâine sau bere. Se pare că tot statul controla comerțul extern⁴. Majoritatea celor așa-numiți negustori erau de fapt funcționari publici. Documentele vorbesc în detaliu despre sectoarele economice controlate de temple sau de stat, dar nu se cunosc la fel de multe despre sectorul privat. Existau negustori privați și întreprinzători implicați în economia națională, iar prelucrarea metalului pare să fi fost în mâinile artizanilor locali.

Este ușor să ne imaginăm că Avraam și familia lui extinsă lucrau în agricultură și comerț în perioada aceea. Este clar că el acumulasе resurse economice însemnate, destul de mari pentru a-i permite finanțarea mutării unei părți din familia extinsă din Ur în Haran.

(Pentru acest subiect, vezi p. 41.)

Religia

Iosua a zis întregului popor: „Așa vorbește Domnul, Dumnezeuul lui Israel: «Părinții voștri, Terah, tatăl lui Avraam și tatăl lui Nahor, locuiau în vechime de cealaltă parte a râului (Eufrat) și slujeau altor dumnezei ...»” (Ios. 24:2)

Am aflat deocamdată care era contextul geografic, politic și economic în care a trăit Avraam. Însă cum arăta forma de închinare din casa lui? Unde se afla el din punct de vedere spiritual în momentul în care i-a vorbit Dumnezeu?

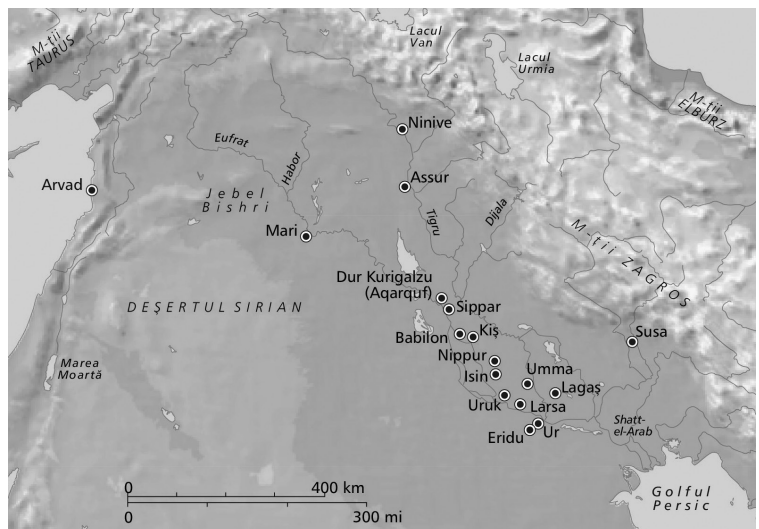
Iosua ne oferă un indiciu despre viața spirituală a lui Avraam, când, la sfârșitul vieții sale, Iosua le spune israeliților că strămoșii lor, în mod special

Terah, slujeau „altor dumnezei” de dincolo de Eufrat (Ios. 24:2).

Este posibil să fie vorba despre locașul sacru al zeului-lună Nanna, din partea de nord-vest a cetății Ur. Era o curte îngrădită care măsura în jur de 360 m lungime și 183 m lățime. Înăuntrul curții se înălța marele zигurat din cărămizi sau turnul în trepte al lui Nanna, care măsura cca 60 m lungime, 45 m lățime și 21 m înălțime. Fiecare dintre aceste niveluri era mai mic decât cel de dedesubt, iar, la nivelul cel mai de sus, se afla templul zeului. Terasale erau împodobite cu grădini.

Zигuratul din Ur era doar unul dintre cele câteva pe care Ur-Nammu le-a construit în cetățile din Sumer. Dacă regele a fost într-adevăr un habotnic religios sau un politician abil, care voia să pacifice preoțimea pentru faptul că regalitatea le încălca autoritatea și terenurile, rămâne o întrebare deschisă.

Iată funcțiile speciale îndeplinite de Nanna: să lumineze noaptea, să măsoare timpul (în Sumer era respectat un calendar lunar) și să asigure fertilitate. Se aștepta de la Nanna să ofere o prosperitate în toate privințele: pești în râuri, recolte pe câmpuri, viață lungă la palat, belșug de vite și produse lactate păstorilor de vaci, precum

Imperiul Ur, în timpul perioadei Ur III

Când a trăit Avraam?

Dacă urmărim în mod literal referințele cronologice din Vechiul Testament, putem ajunge la o datare concretă a perioadei în care a trăit Avraam. Bineînțeles că trebuie să facem calculele în sens invers. Un bun punct de pornire este sfințirea Templului. Împărați 6:1 plasează evenimentul în cel de-al patrulea an al domniei lui Solomon (966) și ne spune că exodul avusese loc cu 480 de ani în urmă. Astfel, ajungem la anul 1446 ca dată a exodului. (Discuția cu privire la data exodului se găsește în capitolul 4.) Exodul 12:40–41 plasează intrarea lui Iacov și a fiilor săi în Egipt cu 430 de ani în urmă, astfel ajungem la anul 1876.

Apoi examinăm elementele specifice perioadei patriarhale. Din Geneza 12:4; 21:5; 25:26 și 47:9, aflăm că Avraam a intrat în Canaan la vârsta de 75 de ani și că a avut 100 de ani când i s-a născut Isaac. Isaac avea 60 de ani la nașterea lui Iacov, iar Iacov a avut 130 de ani când s-a înfățișat înaintea lui faraon, la momentul migrației evreilor în Egipt. Dacă adunăm 25 cu 60 și 130, ajungem la un total de 215 ani petrecuți de patriarhi în Canaan. Dacă adunăm 215 cu 1876, ajungem la anul 2091, an al intrării lui Avraam în Canaan. Din moment ce el avea 75 de ani atunci, adăugăm 75 la 2091 și ajungem la anul 2166, anul nașterii lui în cetatea Ur.

și fertilitate oamenilor. Se cunoaște faptul că în unele locuri și în anumite perioade ale istoriei mesopotamiene, ritualurile de fertilitate implicau „căsătoria sacră” în care regele se culca cu marea preoteasă a zeului Nanna. Nu se știe cât de des aveau loc aceste ritualuri, nici dacă aveau loc după încoronarea regelui sau cu anumite prilejuri speciale. Nu există însemnări care să detalieze anumite obiceiuri din perioada Ur III.

Respectând fazele lunii, erau celebrate festivaluri în prima, a șaptea și a cincisprezecea zi a lunii, în timpul celei de-A Treia Dinastii din Ur. În ziua în care luna nu se putea vedea și se credea că a murit, se aduceau ofrande speciale. Se pare că regina se ocupa de acestea. Poporul credea că în ziua aceea Nanna se ducea în lumea dedesubt pentru a judeca și a lua decizii administrative. Odată încheiate aceste lucruri, zeul reapărea pe cer sub forma lunii noi.

Pe lângă cultul de stat sau cel al cetății, populația mai avea și zei personali. În unele case, unele camere erau destinate altarului; adesea camerele de primire funcționau și ca loc de închinare. Acestea aveau, de obicei, un altar în colț, înalt cam până la brâu. Aici era venerat fie un zeu al familiei, fie un zeu personal, însă nu se cunosc amănunte cu privire la practicile și credințele cultelor

personale. Sunt consemnate referiri scurte la zeități personale în scrisori ale cetățenilor din Ur, găsite pe tablete de lut din acea perioadă.

Acesta era mediul religios în care a crescut Avraam, și Iosua arată clar că cel puțin tatăl lui Avraam, Terah, se închina la idoli. Este posibil ca și Avraam să fi făcut acest lucru vreme de mai mulți ani.

(Pentru acest subiect, vezi p. 41.)

Armata și pregătirea militară

Războiul în Epoca de Aur

Ur-Nammu a adus rapid Mesopotamia sub controlul său prin forța armelor. Forțele armate prin care a reușit această izbândă nu sunt descrise în amănunt de către sursele arheologice, însă acestea oferă totuși câteva observații sau presupuneri avizate. Infanteria purta coifuri de metal, chiar dacă tot metalul trebuia să fie importat. Cel puțin unii dintre soldați purtau o manta grea, probabil din piele cu ținte de metal, pentru protejarea corpului.

Primele rânduri de infanteriști erau, se pare, apărați de scuturi mari, dreptunghiulare, dar conform unor reprezentări care apar în picturi din vremea aceea, cei mai